

Asiantuntijalausunto eheytysterapiasta Suomessa vuonna 2024; KAA6/2023 (Rikkomaton - kielletään eheytyshoidot)

Kiitän lakivaliokuntaa mahdollisuudesta olla kuultavana Rikkomaton -kansalaisaloitteesta (KAA 6/2023 vp). Pidän aloitetta erittäin tervetulleena, ja kannatan sen tavoitetta kieltää toiminta, joka tähtää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen eheyttämiseen.

Eheytyshoidoilla tai -terapioidella (conversion therapy) tarkoitetaan seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun muuttamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Hoitointerventiot voivat tähdätä ilmaisun muuttamiseen tai sen tukahduttamiseen. Ne rakentuvat sellaisen ihmiskuvan ja -käsityksen varaan, jonka mukaan heteroseksuaalisuudesta eroava seksuaalinen suuntautuminen tai cis-sukupuolesta eroava sukupuoli-identiteetti olisivat muutettavissa. Mainittuja toimenpiteitä tehdään Suomessa nykyään pääasiassa uskonnollisissa yhteisöissä, mutta eheytyshoitoja tarjotaan myös muualla. Eheyttämishoitojen tarjoaminen on Suomessa jo kielletty terveysalan ammattilaisilta, mutta tutkimusten mukaan myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset voivat tarjota niitä esimerkiksi virallisten vastaanottoaikojen ulkopuolella.

Oma kokemusasiantuntijuus asian tiimoilta nojaa noin kahdeksan vuoden eheytyspyrkimyksiin. Niiden vuosien aikana eheytystoimet ovat käsittäneet ennen kaikkea kristillistä sielunhoitoa ja keskusteluapua, jota ovat tarjonneet mm. useampi psykiatrinen sairaanhoitaja, diakoni, lääkäri ja psykoterapeutti. Terapian tapahtuessa vastaanotolla, on terveydenhoitoalan ammattilainen kertonut, ettei esimerkiksi lääkärille kannata kertoa muutospyrkimyksistä, koska tämä ei ole uskossa eikä ymmärtäisi jaloja pyrkimyksiäni. Interventiot ovat keskustelujen ja kokemusten uudelleenmäärittelyn ohella käsittäneet mm. esirukousta, self help -kirjallisuutta, pahojen henkien manausta, koulutusviikonloppuja, pienryhmätyöskentelyä sekä testosteronituotantoa stimuloivia valmisteita. Suuri osa hoitojen taustalla olevasta teoriasta ja ihmiskuvasta rakentuu Elizabeth Moberlyn ja Joseph Nicolosin elämäntyön varaan. Homoseksuaalisuus nähdään heidän työssään psykoseksuaalisena kehityshäiriönä, jossa esimerkiksi mies ei ole kyennyt omaksumaan omaa maskuliinisuuttaan, ja etsii siksi kompensatiota toisesta miehestä. Edelleen terapiassa katsotaan, että homoseksuaalisuus ei ole validi suuntaus, vaan haava tai häiriö, joka on terapian keinoin hoidettavissa.

Eheytysterapia johti omalla kohdallani false self -tyyppiseen problematiikkaan sekä heteroavioliittoon, joka lopulta päättyi henkiseen konkurssiin ja suunnattomaan ahdistukseen. Onkin tärkeää ymmärtää, ettei eheytysterapiassa ole kyse ”vain keskustelusta”, kuten usein annetaan ymmärtää. Kyse on ihmisen mielen rakenteisiin kajoamisesta viitekehyksestään irrotetuin, muodoltaan terapeuttisin menetelmin. Esimerkiksi kognitiivisen käyttäytymisterapian menetelmiä käytetään eheytysterapian

(tarkemmin reparaatiivisen terapian) piirissä usein tavalla, joka on omiaan aiheuttamaan disintegraatiota, häpeää ja dissosiaatiota.

Eheytysterapiasta keskustellessa kuulee usein, ettei näin marginaalisen ilmiön kitkemiseen tulisi käyttää yhteiskunnan resursseja, tai että sen rajoittaminen on ongelmallista, mikäli interventiot perustuvat vapaaehtoisuuteen. On tietenkin todettava, ettei ilmiön laajuudesta ole tarkkaa tietoa. Britanniassa tehtiin vuonna 2017 [laaja kysely](#), jonka mukaan kaksi prosenttia sateenkaari-ihmisistä oli osallistunut eheytyshoitoihin. Suomen mittakaavassa vastaava osuus tarkoittaisi noin 2 200 henkilöä, mikä kuitenkin on vain arvaus. Itse olen vuosien aikana nähnyt kymmeniä ihmisiä eheytyshoitojen piirissä, ja vuodesta 2017 alkaen vielä enemmän vertaistuellisen toiminnan parissa. Valitettavasti kaikki eivät kuitenkaan selvinneet. Sen takia tuntuu vaikealta ajatella, ettei ilmiö olisi tarpeeksi tärkeä, jotta siihen puututtaisiin.

Suomen psykiatriyhdistyksen kannanoton mukaan tieteellisen näytön tulee ohjata hoitoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvissä kysymyksissä samalla tavoin kuin lääketieteessä yleensäkin. Tämä on tärkeää näiden vähemmistöjen haavoittuvan aseman vuoksi. Ulkopuolisilla tahoilla, kuten erilaisilla poliittisilla ja uskonnollisilla ryhmillä, ei voi olla roolia hoitoa koskevassa päätöksenteossa. (PSY 11.3.2021) Väärään tietoon vastataan parhaiten oikealla tiedolla. Lainsäädäntö on kuitenkin yhteiskunnan vahvimpia signaaleja, jolla tässäkin voitaisiin suojella erityisen haavoittuvassa asemassa olevia. Suomen Psykologiliitto on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että seksuaali- tai sukupuoli-identiteetin selittäminen lapsuuden kokemuksilla, vanhempien kasvatuksella tai traumatapahtumilla aiheuttaa myös läheisille ja yhteisöille perusteetonta syyllisyyden taakkaa, ja patologisoi seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuutta. Toiminta on haitallista niin yhteisöille kuin yksilöille.

Toisekseen väite hoitojen vapaaehtoisuudesta on vähintäänkin ongelmallinen. Esimerkiksi Taakasta voimavaraksi -hankkeessa tehdyssä kyselyssä eheytystoiminnasta (2020) vastaajat kertoivat, että muutoksen tavoitteluun vaikutti valtaosalla ympäristön kielteiset asenteet homoudesta/transihmisyydestä ja suorainen paine muutospyrkimyksiin. Paine muutospyrkimyksiin oli tullut yleisimmin uskonnollisista yhteisöistä, perheeltä ja suvulta sekä ystäväpiiristä. Mainintoja oli myös kouluista/oppilaitoksista, terveydenhuollon ammattihenkilöistä ja työpaikoista. Tämän lisäksi Suomen Psykologiliitto on kiinnittänyt huomiota ns. eheytystoimintaa tarjoavien ja siihen osallistuvien väliseen valta-asetelmaan. Se katsoo, että on ongelmallista, että auktoriteettiasemassa toimivat uskonnolliset tai muut yhteisöt tarjoavat eheytyshoitoja vähemmistöasemassa oleville seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluville yksilöille, sillä valta-asetelman vuoksi eheytyshoito voi näyttäytyä yksilön näkökulmasta varteenotettavana tai ainoana mahdollisena vaihtoehtona.

Tieteenvastainen, tutkimusten mukaan haitallinen toiminta jatkuu kaikesta huolimatta edelleen. Se on ymmärrettävistä syistä kovin näkymätöntä, ja perustuu kontakteihin ja verkostoihin, joihin voi saada yhteyden esimerkiksi jonkun luottohenkilön kautta

hengellisessä yhteisössä. Toimintaa voi sen kaikessa näkymättömyydessään olla vaikea tavoittaa, mutta lainsäädäntö ja oikean tiedon jakaminen ovat varmasti vahvimpia keinoja haitalliseksi todetun toiminnan lopettamiseksi. Määrätietoiset pyrkimykset muuttaa tai tukahduttaa toisen ihmisen seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti on kiellettävä.

Tänäänkin terveydenhuollossa hoidetaan eheytysterapian aiheuttamia mielenterveydellisiä ongelmia. Varmistetaan, ettemme salli näiden mieltä rikkovien toimien jatkua.

Patrick Tiainen

Viestintäasiantuntija, lyhytterapeutti

patrick@ratkaisujarakentamassa.fi